

Stärk det nordiska samarbetet om samhällssäkerhet

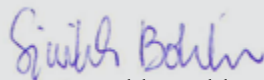
Förord

Förutsättningarna för Nordens säkerhetspolitik har förändrats. Det finns i vår tid omfattande säkerhetspolitiska utmaningar, vilka sträcker sig från samhällssäkerhet till militärt försvar. Medborgarna i de olika nordiska länderna förväntar sig ett ökat samarbete mellan länderna. Det gör medborgarna dels för att länderna tillsammans ska kunna hantera de risker som finns och ligger framför oss, dels för att länderna tillsammans ska göra det på ett effektivt sätt.

I en nypublicerad studie gjord vid FOI och isländska Centre for Small State Studies (CSSS) har utvecklingen av ett krisberedskapssamarbete mellan de fem nordiska länderna sedan 2009, undersökts. Resultaten av studien presenteras nu i en ny rapport ”Nordic Cooperation on Civil Security: The Haga process 2009-2014” Ett resonemang i rapporten är att det måste fram konkreta resultat och att man inte kommit så långt i förverkligandet av ambitionerna.

Det nordiska samarbetet har stora möjligheter att utvecklas under den närmsta tiden, men det är viktigt att det bygger på verkliga behov. I det samarbete är det särskilt viktigt är att betona god miljö och folkhälsa samt en fredlig och demokratisk utveckling i omvärlden.

FNF tackar Professor Bengt Sundelius för det fina arbetet som utförts i samband med denna broschyr. Bengt Sundelius är professor i statskunskap vid Uppsala universitet och vid Försvarshögskolan i Stockholm. Han har författat böcker om nordiskt samarbete och forskar och utbildar kring samhällssäkerhet. Sundelius är strategisk rådgivare till generaldirektören för Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB).

Sinikka Bohlin
Ordförande för FNF

Stärk det nordiska samarbetet om samhällssäkerhet

Det nordiska samarbetet om samhällssäkerhet utgår från principen om solidaritet mellan de nordiska folken. Detta har uttryckts i olika manifestationer, såsom i de ansvariga ministrarnas Haga-deklARATIONER i april 2009 och i juni 2013, men även av de nordiska utrikesministrarnas solidaritetsförklaring i Helsingfors i april 2011. Denna nordiska politiska markering liknar innebörden av EUs Lissabonfördrag med dess Solidaritetsklausul (222) från december 2009.

Att visa solidaritet gentemot varandra genom praktiskt handlande är inte en option att överväga utan ett politiskt förankrat krav på de berörda nationella organen med ansvar för samhällssäkerhet. Hur denna solidaritet skall efterlevas inför och i olika svåra situationer är en problemställning som behöver utvecklas

samnordiskt. FNF lyfter här några områden där ett gemensamt sårbarhetsreducerande och förmågehöjande arbete bör stärkas och fördjupas skyndsamt. Det nordiska samarbetet skall främja en region där invånarna känner trygghet och säkerhet i vardag och i kris. Norden bör vara ett föredöme i detta gemensamma arbete för andra regioner i Europa och i andra världsdelar.

Vi har under senare år upplevt en rad svåra händelser hemma och i vår omvärld som utmanat vår grundläggande samhällssäkerhet. Ofta har vi utsatts för överraskningar med tragiska konsekvenser för liv, egendom och miljö. Tsunamin i Thailand 2004 tog närmare tusen nordbors liv. En motsvarande händelse i Japan våren 2011 blev inledningen till ett kärnkraftshaveri med

enorma skadeverkningar över lång tid. En hotande pandemi av svininfluensa 2009 ledde till massvaccineringar för miljardtals kronor och i dagarna lever vi med ännu en livshotande epidemi i ebolaviruset. En självmordsbombare sprängde sig själv mitt i julruschen i centrala Stockholm 2010. En ensam förövare mördade 77 människor i Oslo och på Utöya sommaren 2011. Cyberattacker mot myndigheter och samhällsviktiga företag sker med regelbundenhet i våra länder. Våldsamt väder, som störtregn i Köpenhamn 2011, slår ut transportleder och orsakar översvämningar med stor förödelse. Skogsbränder i Norge och i Sverige 2014 krävde evakueringar och massiva räddningsinsatser. Ett isländskt vulkanutbrott med ett enormt askmoln skapade kaos i den europeiska flygtrafiken 2010. Dessutom har vi under 2014 bevitnat hur det ukrainska samhället utsätts för svåra påfrestningar genom illegala operationer i syfte att undergräva en sårbar demokrati och en rättsordning under utveckling.

Den inre och den yttre säkerheten glider samman när man har till ansvar att trygga den

gränsöverskridande och gemensamma samhällssäkerheten i de nordiska länderna.

Civila samhällsfunktioner, det privata näringslivet och medborgarna själva är i hög grad utsatta för dessa allt mer påtagliga och komplexa säkerhetshot och risker. Därmed behöver medborgarna själva ta på sig en ökad roll för att förebygga och hantera dem. Samhällssäkerhet är ett angeläget verksamhetsområde för medborgarorganisationer. Nordiska frivilligrörelser har lång erfarenhet av lokal mobilisering och nätverksbyggande inom snart sagt alla samhällsområden. Det var mot denna bakgrund som FNF år 2009 tog initiativ till att bilda ett nordiskt nätverk av medborgarorganisationer verksamma inom samhällsskydd och beredskap. FNF menar att ett stärkt nordiskt samarbete om samhällssäkerhet höjer förmågan såväl som kostnadseffektiviteten i samhällets beredskap att förebygga och hantera gränsöverskridande hot och risker.

FNF uppmanar därför de nordiska regeringarna, parlamentariker i Nordiska rådet samt ansvariga befattningshavare i länderna att:

01

Ta fram riskanalyser och Förmågebedömningar med ett samnordiskt perspektiv. Dessa behövs som komplement till de nationella risk- och förmågeinventeringar som redan produceras av berörda nationella myndigheter. En nordisk riskkarta för samhällssäkerhet med fokus på gränsöverskridande konsekvenser bör framställas gemensamt. Detta behövs som en gemensam utgångspunkt för nordiska analyser kring resursbehov och prioriteringar. En gemensam och framåtsyftande lägesdiagnos är en förutsättning för analyser av förmågeglapp och möjliga åtgärds paket.

02

Den gemensamma förmågan till förvarning, larm och initering av skyndsam hantering behöver stärkas. Nordiska förvarnings- och samverkanskonferenser bör prövas där gränsöverskridande aspekter kan behandlas i tid. Samverkan kring teknikstöd och med kommunikationsföretag är viktigt i detta arbete.

03

Gränsöverskridande samverkan, i många gränssnitt, är en nödvändighet för effektiv och legitim krishantering. Särskilt bör samverkan med näringslivet och frivilligrörelsen finna nya former och stärkas i våra komplexa och sammanvävda nordiska samhällen. Här finns ett stort behov av gemensamt lärande och av att dra nytta av de många goda erfarenheter som finns inom Norden.

04

De många gränshinder som försvårar för samverkan mellan länderna inom samhällssäkerhet måste identifieras och rivas bort. Solidaritetslöftet att ge varandra stöd i svåra lägen kan inte praktiskt uppfyllas med de många hinder som försvårar eller fördröjer sådana hjälpinsatser hos grannen. Både givarlandet och mottagarlandet berörs genom dessa onödiga och ofta okända gränshinder.

05

Förmågan till kommunikation inför och i kris behöver upparbetas av alla aktörer och på alla samhällsnivåer. Att kunna agera samnordiskt i kommunikationsfrågor vid svåra händelser blir allt mer viktigt. Detta är en nödvändig del av en förtroendeskapande dialog med medborgarna i tider då utsatthet och social oro kan ta överhand. Samverkan med medie företag i det förberedande arbetet är viktigt.

- 06 Cybersäkerhet är en gemensam utmaning och möjlighet för de nordiska länderna. Samverkan inom detta samhällsomanande och komplexa arbetsfält bör skyndsamt stärkas genom arbetande nätverk, utbildningar och övningar, där privat-offentlig samverkan utgör en självklar del.
- 07 Gemensamma expertmöten och utbildningar bör utvecklas på alla nivåer och med ett gräns- och sektorsövergripande förhållningssätt. Regelbundet genomförda, scenariobaserade men mindre resurskrävande samnordiska simuleringsövningar kan ge god inläring och en förmågehöjande effekt.
- 08 Nordisk forskning om samhällsskydd och beredskap bör stärkas genom ett gemensamfinansierat, flerårigt forskningsprogram. NORDFORSK initiativ till ett nordiskt Fou-program för samhällssäkerhet bör ges direkt stöd av ministerrådet. Denna forskning kring framtidens utmaningar inom området tillför ny kunskap och kompetens samt kan bidra till en mer profilerad samnordisk forskningsprofil i EU och internationellt.
- 09 Dialoger med relevanta medborgarorganisationer bör vidgas och stärkas för att bättre ta tillvara deras erfarenheter och kompetenser i arbetet med att utveckla samhällssäkerheten. Förmågor byggs främst nedifrån och upp i denna sfär och det individuella och frivilliga engagemanget är avgörande för en god samhällseffekt när det gäller.
- 10 De nordiska regeringarna uppmanas att föra in detta verksamhetsområde i det institutionaliserade nordiska samarbetet under Helsingforsavtalet. Arbetet med samhällssäkerhet skulle därmed ges en nordisk parlamentarisk dimension, underlätta för offentlig debatt och möjliggöra ett samnordiskt demokratisk ansvarsutkrävande.

11

De nordiska länderna står inför stora säkerhetsutmaningar i det Artiska området och inte minst i de nordliga havsområdet. Med klimatomvandlingen öppnas över tid nya möjligheter och risker för sjöfart, näringar och resursexploatering. Lokalbefolkningen och dess samhällssäkerhet påverkas starkt. Denna enorma utmaning för nordisk samverkan kring nya sårbarheter och bristande förmågor att rädda liv och miljö behöver ägnas särskild uppmärksamhet i det gemensamma arbetet med samhällssäkerhet i Norden.

12

Man bör följa upp ytterligare den banbrytande rapport som presenterades av Thorvald Stoltenberg i februari 2009. Bland hans tretton viktiga förslag, föddes i denna skrift tanken om en nordisk Solidaritetsförklaring, vilken då mottogs med dämpad entusiasm på hög nivå. Denna förpliktande doktrin är sedan april 2011 antagen av de nordiska utrikesministrarna. Ännu har dock inget genomförandeprogram lanserats, till skillnad från vad som har skett i EU efter dess solidaritetsklausul i Lissabonfördraget. Steg för steg genomförs många delar av Stoltenbergs förslagslista, men själva grundbulten med att omforma solidaritetslöftet till en operativ verklighet har ännu inte prioriterats på hög nivå. Ett sådant nordiskt genomförandeprogram bör skyndsamt utformas och över tid genomföras.

13

En fristående högnivåkommission av erfarna individer med bred kompetens inom området bör tillsättas för att utforma ett framtidsinriktat förslag till en gemensam, nordisk civil säkerhetsstrategi. Detta dokument behöver präglas av en helhetssyn för området samhällssäkerhet. Rapporten bör kunna ge strategisk vägledning för de nordiska ländernas fördjupade samarbeten inom detta komplexa område. Kommissionen kan ta vid där Stoltenberg lämnade av och bör liksom han lägga förslag som först kan synas överambitiösa men som rätt snart kan bli politiskt möjliga. Reformerna kanske på sikt även ter sig som helt nödvändiga för en fortsatt god samhällssäkerhet för våra nordiska invånare. Strategirapporten kan med fördel presenteras vid en session av Nordiska rådet samt debatteras i bred dialog med berörda medborgarorganisationer.

Föreningarna Nordens Förbund är ett samarbetsorgan för de nationella Norden-föreningarna och har till huvuduppgift att samordna föreningarnas gemensamma intressen i arbetet med att stärka det folkliga nordiska samarbetet på alla områden. Förbundets högsta beslutande organ är Presidiet, som är sammansatt av ordföranden i de nationella föreningarna.

Läs mer på: www.fnnorden.org